

Gardenia jasminoides (Gardenia)

Classification-

Kingdom- Plantae

Division- Magnoliophyta

Class- Magnoliopsida

Order- Gentianales

Family- Rubiaceae

Genus- *Gardenia*

Species- *jasminoides*

Habitat- Native to southern China and Japan; It is commonly cultivated in home gardens and parks as an ornamental shrub, thriving in well-watered, semi-shaded areas.

Morphology- *Gardenia jasminoides* is a perennial, evergreen shrub growing 1–2 meters tall. It has glossy, dark green, opposite leaves that are elliptic to lanceolate with a leathery texture. The flowers are large, white, and highly fragrant, resembling jasmine, and may be single or double in form. They bloom in spring to early summer and may turn creamy or yellowish with age. The fruit is a small, orange-colored berry, though rarely formed in cultivated varieties.

Economic Importance-

Widely cultivated as an ornamental plant for its highly fragrant and attractive white flowers.

Gardenia pigments (e.g., crocetin derivatives) used as natural food colorants in Asia.

गार्डेनिया जैस्मिनाइड्स (गार्डेनिया)

वर्गीकरण-

जगत- पादप

विभाग - मैग्नोलियोफाइटा

वर्ग- मैग्नोलियोप्सिडा

क्रम- जेन्टियनेल्स

कुल- रुबिएसी

जाति - गार्डेनिया

प्रजाति - जैस्मिनाइड्स

आवास (Habitat)

गार्डेनिया का मूल स्थान दक्षिणी चीन और जापान है। यह आमतौर पर घरों के बागों और पार्कों में सजावटी झाड़ी के रूप में उगाया जाता है, जहाँ यह अर्ध-छायादार और नम क्षेत्रों में पनपता है।

आकृति-विज्ञान (Morphology)

Gardenia jasminoides एक बहुवर्षीय, सदाबहार झाड़ी है जो 1-2 मीटर तक ऊँची होती है। इसकी पत्तियाँ चमकदार, गहरे हरे रंग की, विपरीत दिशा में स्थित, अंडाकार से भालाकार होती हैं जिनका बनावट चमड़े जैसा होता है। इसके फूल बड़े, सफेद और अत्यंत सुगंधित होते हैं, जो चमेली के समान दिखाई देते हैं। फूल एकल या युग्मित हो सकते हैं, और वसंत से प्रारंभिक गर्मियों में खिलते हैं। समय के साथ वे मलाईदार या पीले रंग के हो सकते हैं। फल एक छोटा नारंगी रंग का बेरी होता है, जो आमतौर पर बागवानी किस्मों में कम ही बनता है।

आर्थिक महत्व (Economic Importance)

इसकी अत्यंत सुगंधित और आकर्षक सफेद फूलों के कारण इसे एक लोकप्रिय सजावटी पौधे के रूप में उगाया जाता है।

गार्डेनिया से प्राप्त रंगद्रव्य (जैसे कि क्रोसेटिन यौगिक) एशिया में प्राकृतिक खाद्य रंग के रूप में उपयोग किए जाते हैं।

ਗਾਰਡੇਨੀਆ ਜੈਸਮੀਨੋਇਡਸ (ਗਾਰਡੇਨੀਆ)

ਵਰਗੀਕਰਨ -

ਰਾਜ - ਪੰਜਾਬ

ਵਿਭਾਗ - ਮੈਗਨੋਲਿਓਫਾਈਟਾ

ਵਰਗ - ਮੈਗਨੋਲਿਓਪਸਿਡਾ

ਕ੍ਰਮ - ਜੈਸੀਅਨੇਲਸ

ਪਰਿਵਾਰ - ਰੁਬੀਏਸੀ

ਜੀਨਸ - ਗਾਰਡੇਨੀਆ

ਪ੍ਰਜਾਤੀ - ਜੈਸਮੀਨੋਇਡਸ

ਆਵਾਸ (Habitat)

ਗਾਰਡੇਨੀਆ ਦੱਖਣੀ ਚੀਨ ਅਤੇ ਜਪਾਨ ਦਾ ਮੂਲ ਵਸਨੀਕ ਹੈ। ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਬਾਗਾਂ ਅਤੇ ਪਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਸ਼ੋਭਨ ਝਾੜੀ ਵਜੋਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਧ-ਛਾਂ ਅਤੇ ਨਮੀ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਆਕਾਰ-ਵਿਗਿਆਨ (Morphology)

Gardenia jasminoides ਇੱਕ ਸਦਾਬਹਾਰ, ਘਣੀ ਛੋਟੀ ਬੂਟੀ ਜਾਂ ਝਾੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਲਗਭਗ 1-2 ਮੀਟਰ ਉੱਚੀ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪੱਤੇ ਚਮਕਦਾਰ, ਗੂੜ੍ਹੇ ਹਰੇ, ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਸਿਆਂ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚਮੜੇ ਵਰਗੇ ਹੋਲਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਫੁੱਲ ਵੱਡੇ, ਚਿੱਟੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸੁਗੰਧੀ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਚਮੇਲੀ ਵਰਗੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇੱਕਲ ਜਾਂ ਜੋੜੇ ਵਿੱਚ ਖਿੜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਸੰਤ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੱਕ ਫੁਲਦੇ ਹਨ। ਪੁਰਾਣੇ ਹੋਣ ਤੇ ਫੁੱਲ ਕਰੀਮੀ ਜਾਂ ਪੀਲੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਫਲ ਛੋਟਾ ਤੇ ਸੰਤਰੇ ਰੰਗ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਖੇਤੀਵਾਦੀ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ।

ਆਰਥਿਕ ਮਹੱਤਤਾ (Economic Importance)

ਗਾਰਡੇਨੀਆ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਸੁਗੰਧਤ ਚਿੱਟੇ ਫੁੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰਕ ਬੂਟੇ ਵਜੋਂ ਘਰਾਂ, ਪਾਰਕਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗਾਰਡੇਨੀਆ ਦੇ ਰੰਗ (ਕਰੋਮੀਟਿਨ ਵਰਗੇ) ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਿਕ ਖਾਦ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ।